

La final, au fost adăugate patru tabele care sintetizează datele bibliografice referitoare la cărțile la care a contribuit Mihail Strilbițchi și o bogată ilustrație. Reproductorile cuprind gravurile lui Strilbițchi și analogii cu ilustrații din cărți și manuscrise realizate în străinătate, dar și în Moldova sau Țara Românească. Unele dintre aceste ilustrații au constituit surse de inspirație pentru Strilbițchi. Altele au fost realizate având gravurile lui ca model.

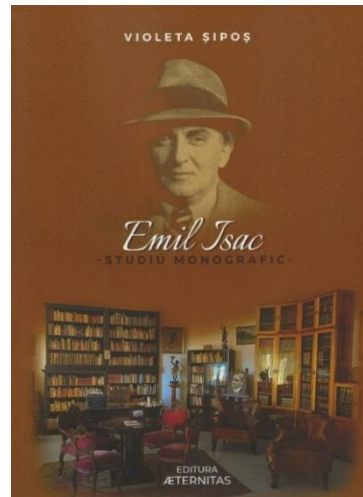
Cartea este scrisă într-un stil clar, iar afirmațiile sunt argumentate riguros. Comentariile din text sunt explicate și nuanțate în notele de subsol, autorii demonstrând o excelentă cunoaștere a domeniului de studiu și a bibliografiei aferente. Abordarea comparativă a subiectului beneficiază de un arsenal terminologic și conceptual adecvat, legat de cele mai recente cercetări în domeniu.

Prin această complexă monografie dedicată operei de gravor a lui Mihail Strilbițchi, autorii aduc o contribuție importantă la cunoașterea relației dintre tradiție și inovație în arta grafică a cărților tipărite în Țările Române, în special în Moldova, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Daniela LUPU*

Violeta Șipoș, *Emil Isac. Studiu monografic*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2022, 416 p.

Scriitor ardelean suspectat, cel puțin uneori, de genialitate de contemporanii săi, chiar dacă mai puțin cunoscut astăzi, Emil Isac (1886-1954) și-a legat numele și de momentul 1 decembrie 1918, unde s-a remarcat ca fruntaș al socialiștilor transilvăneni, activi și influenți în realizarea actului Unirii, poate mai mult decât cu oricare altă ocazie istorică. Cu siguranță o lucrare monografică dedicată acestuia este mai mult decât binevenită, mai ales că de la apariția precedentelor opere care s-ar putea înscrie în această categorie a cercetării cvasiexhaustive au trecut mai bine de 50 de ani: este vorba despre volumul lui Ion Brad, *Emil Isac. Un tribun al ideilor noi* (1972) și de teza de doctorat a lui Eronim Precup, *Opera lui Emil Isac: studiu critic* (1974).

Cum era de așteptat și necesar, opul Violetei Șipoș, la bază tot o teză de doctorat, parcurge, în capitole ample, judicios structurat, bogata biografie a scriitorului Emil Isac, analizează conținuturile poeziei, prozei și teatrului create de acesta, conjugă zona publicistică a operei sale și îi prezintă corespondența. Cartea se deschide cu o prefață semnată de prof. univ. dr. Diana Câmpan, iar după conținutul propriu-zis pomenit anterior, spre final, urmează și o valoroasă bibliografie, cu impresionanta operă a lui

* Muzeul Municipiului București, România; e-mail: danielalupu67@gmail.com.

Emil Isac structurată tematic pe volumele de poezii, proză, teatru, antume și postume, aparițiile în periodice, poezii, poeme, publicistică, traduceri, antologii etc.; bibliografia despre Emil Isac convinge, de asemenea, iar autoarea, prin acest demers, dar și, în general, prin efortul cercetării ilustrat de ansamblul operei sale, se arată o bună cunoscătoare a fondurilor bibliotecilor din Cluj-Napoca (Biblioteca Academiei, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Biblioteca Județeană „Octavian Goga”), Turda și Alba Iulia (Biblioteca Muzeului Național al Unirii) etc. Valorificat la maximum pare a fi, în special, Fondul *Emil Isac* de la Colecțiile speciale ale Bibliotecii Județene din Cluj-Napoca, prezentat sumativ și structural de autoare pe nu mai puțin de 88 de pagini. Tot din Fondul *Emil Isac* fac parte și majoritatea fotografiilor etalate armonios la finalul volumului.

Pe numele său întreg Emil Pompiliu Virgil Isac, scriitorul clujean provenea dintr-o familie cu numeroși avocați, oarecum celebru fiind chiar tatăl său, Aurel Isac, prin implicarea în mișcarea memorandistă. S-a născut la 17 mai 1886, la Cluj,

„când Someșul era fierbinte de sânge și tatăl meu a cules florile durerii – când m-am născut bubuiau tunuri, plângeau fecioare, senatorii erau triști – și la noi în casă erau odăile moarte, negre, stinse. Am venit chemat de mamă și popa m-a botezat cu eau de cologne or cu sânge, cu lacrimi or cu apă sfințită – și moșul meu a vrut să îmi dea numele Alfred, căci iubea pe Musset, iar tatăl mi-a dat numele Emil, căci iubea pe Rousseau” (p. 36).

Viitorul scriitor a copilărit pe strada din Cluj care astăzi îi poartă numele. „Copil chinuit, ai cărui ochi erau prea mari ca să nu vadă suferințele mici” (p. 37), Emil Isac a urmat Școala călugărilor catolici; din adolescență începe să scrie, în latină și franceză, și, mai rar, în limba română. A fost înscris la Liceul Piaristilor din Cluj, Liceul Grăniceresc din Năsăud, apoi Liceul Regal Maghiar din Sibiu și, mai târziu, a urmat Facultatea de Drept de la Universitatea din Cluj. A scris de timpuriu și mult, în toată această perioadă a tinereții și formării, în limba franceză și în limba maghiară. A publicat pentru prima dată în limba română în 1903, în revista *Familia*. Tot în această perioadă traducea din E. A. Poe, din Oscar Wilde și publica sub pseudonim. În 1908 îi apărea la Cluj primul volum de versuri: *Poezii. Impresii și senzații moderne*. Colaborează cu Ovid Densușianu, îi cunoaște pe George Coșbuc, Ion Luca Caragiale, Ady Endre (cu care devine bun prieten) și pe mulți alții. Se definește ca un scriitor al maselor, împotriva mentalităților învechite, a sărăciei și a neștiinței, pentru „un nou Ardeal”, pentru progres și rezolvarea problemelor sociale și pentru ridicarea neamului românesc. Toată descrierea CV-ului lui Emil Isac este în permanență fericit aseasonată de autoarea Violeta Șipoș cu excerpte, de fiecare dată minunate, din memoriile și scrierile autorului, conținutul rezultat îmbinând astfel, în mod echilibrat, rigoarea științifică cu magia cuvântului.

Episodul 1918 va deveni unul chintesental în biografia scriitorului clujean, iar autoarea va reveni asupra acestuia în mai multe rânduri. Emil Isac a participat la Adunarea Națională de la Alba Iulia ca unul dintre fruntașii Partidului Socialist, a fost ales în Marele Sfat Național, insolitul parlament al românilor ardeleni, dar a fost implicat și în acțiunile pregătitoare ale Adunării, respectiv în cele ulterioare, vizând aici prezența sa în Elveția pentru a pregăti Conferința de Pace de la Paris. După o prestigioasă carieră literară în perioada interbelică, a urmat refugiu la Turda în intervalul 1940-1945. Reîntors la Cluj, a fost ales membru al Academiei Române în 1948, însă, pe de altă parte, casa i-a fost naționalizată de comuniști. Ultimii ani din

viață și i-a petrecut scriind sau luptându-se cu boala. La un an după moartea sa (1955), prin grija partidului și a statului, la Cluj lua ființă Muzeul Memorial „Emil Isac”, ce va funcționa până în 2001. Interesant este și faptul că, pe lângă cele descrise de autoare, figura lui Emil Isac a fost printre foarte puținele chipuri de unioniști agreeți de istoriografia Unirii indiferent de transformările politice. Astfel, chiar și în perioada cenușie de la sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60, când Unirea era tratată în cheie post-rolleriană, iar numele esențiale ale Unirii Transilvaniei erau interzise, precum Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod, Ștefan Cicio Pop și mulți, mulți alții, inclusiv lideri socialiști, precum Iosif Jumanca și Ion Flueraș, Emil Isac făcea parte din minuscula galerie de personalități rămase pentru a fi pronunțate în relație cu realizarea Unirii, chiar și în manualele de istorie.

După prelucrarea biografică, autoarea Violeta Șipoș intră mai adânc în temele de forță ale operei lui Emil Isac, univers și imaginar poetic, conținutul pieselor de teatru, esența protestatară a publicisticii sale etc., pe care încearcă în continuare să le așeze în context istoric. De altfel, și cu aceasta ajungem și la minusurile volumului, monografia propusă ni se înfățișează ca una cu conținut eminent istoric sau de nuanță istorică, care însă relevă unele stângăcii în prelucrarea epistemologică. Lipssește filtrul istoriografiei actuale, bunăoară vom avea formulări precum „Eliberarea țării noastre îl găsește pe Emil Isac în rândurile bărbaților patrioți care au făcut eforturi uriașe pentru înfăptuirea năzuințelor de veacuri ale poporului român” (p. 56), formulare care, desigur, este neupdatată la ductul istoriografic prezent. Sau, în altă parte: Emil Isac „a rămas ferm pe poziția sa anti-clericală, anti-burgheză de condamnare a celor care exploatau poporul” (p. 60). Neajunsul se explică, desigur, prin aceea că autoarea, de formație filolog, nu a prelucrat/upgradat informația istorică din bibliografia produsă în anii '70-'80, demers necesar, totuși, într-o lucrare cu conținut istoric masiv. La același capitol al insuficiențelor se poate înscrie și repetarea în exces a unor informații istorice de la un capitol la altul. Sintetizarea mai pronunțată a informației istorice ar fi fost probabil de bun augur. De asemenea, unele informații sunt eronate. De exemplu, ziarul *Unirea* în jurul lui 1918 apărea la Blaj, nu la Alba Iulia. Dar, una peste alta, volumul se prezintă foarte bine, este util, un bun instrument de lucru pentru cei interesați de viața și activitatea lui Emil Isac; este și atractiv, plăcut lecturii și trezește atenția.

Tudor ROȘU*

* Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, România; e-mail: tudor.rosu2014@gmail.com.